

1960'erne, og det er grunden til, at visse unge grønlandere nu er alt for rabiater. Hertling vil næppe derved blot lægge skylden for alle miserer i Grønland over på Danmark, men snarere pege på, at hans forhåbninger dengang var illusoriske (han var 28 år i 1953) for »(danskere) bliver vi aldrig. Om ikke af andre grunde så på grund af vor etniske oprindelse og vort sprog« (s. 36).

Et nyttigt 8-siders afsnit med korte biografier over de nævnte personer afslutter bogen.

Axel Kjær Sørensen

Grønland – imperialisme med dansk ansigt. (Litteratur og Samfund 19–21, 1977).

Litteratur og Samfund er et tidsskrift for marxistisk bevidsthedssociologi, og nærværende publikation er en samling opgaver fra et kursus i anti-imperialistisk lyrik, forholdet mellem neokolonialisme og tekstproduktion i Grønland 1960–75. Kurset blev holdt under faget dansk ved Københavns Universitet.

De i alt 6 opgaver spænder over mange felter. Ole Harsløf og Michael Kvetny analyserer på 4 sider Arqaluk Lynges digt: Ode til danaiderne. Lars Jensen bruger 90 sider til at skrive om dansk imperialisme. Michael Krapper ser på 38 sider nærmere på det grønlandske uddannelsessystem. Hans Kargaard-Jensen skriver om medier, kulturpolitik og anti-imperialistisk lyrik på 21 sider, Per Værum analyserer grønlandsfilm på 32 sider, og Jens Hofman slutter af med 14 sider om grønlandsk musik som politisk udtryk.

Det lykkes at vise, at der i Arqaluk Lynges og den grønlandske musikgruppe SUME's tekster findes anti-imperialistiske elementer, specifikt rettet mod Danmark, mens forsøget på at tolke Moses Olsen og Kristian Olsen i samme retning ikke er så vellykket. Hvad der derudover findes i digtene har øjensynligt ikke inter-

esseret, især er undladelsen af at placere dem i en specifik grønlandsk sammenhæng iøjnefaldende. Kendskabet til det grønlandske samfund synes meget beskedent.

Med hensyntagen til det tidspres, universitetsøvelsesopgaver normalt bliver til i, er det næppe rimeligt at stille samme videnskabelige krav, som udgivelser normalt bliver mødt med. Der er gode takter i starten af Krappers opgave om uddannelsessystemet ved en klar sondring mellem kildernes udsagn og egne ræssonnementer, og der er set en helt præcis problemstilling i dobbeltsprogproblemet i den grønlandske skole. Derimod er metoden: at lade undersøgelser og rapporter, hvis tilvejebringelse Ministeriet for Grønland har været mere eller mindre involveret i, være udtryk for ministeriets faktiske politik, meget betænkelig. Således nås der da også kun frem til at vise ministeriets forsigtige afvandringspolitik i 1970'erne, som det kaldes, ved at fejldatere og misinterpretere tilblivelsen af Socialforskningsinstituttets »Sociale problemer i Grønland«, 1975 (jf. samme publikation, s. 60).

Der er også gode takter i Hans Kargaard-Jensens udredning af den grønlandske mediestruktur, hvor han synes at have haft et godt speciale som forlæg. Ikke alle opgaverne synes relevante for temaet. De grønlandsfilm, der analyseres, er alle dansk produceret og kan derfor kun sættes ind i den danske debat. Ligeledes er hovedparten af Lars Jensens opgave viet til gennemgangen af de gængse marxistiske imperialismeteorier, hvis relevans i sammenhængen selv erkendes tvivlsom, al den stund de diskuterer imperialismens årsager, mens Lars Jensen vil finde dens følger i Grønland. I øvrigt virker teorigennemgangen solid med flittige henvisninger til litteraturen (det meste i skandinavisk oversættelse). Gennemgangen af dansk imperialisme i Grønland er af oversigtsmæssig karakter

(det kaldes »historisk«); men det må siges, at de 14 sider om tiden 1721–1950 er kassable. Der er simpelthen benyttet for dårlig litteratur, og hvor materialet ikke har været tilstrækkelig, har forfatteren eller hans forlæg selv digtet til. Derimod er det på de sidste 10 sider lykkedes at give en præcis karakteristik af hovedlinjerne i den økonomiske politik efter 1950.

Axel Kjær Sørensen

Undervisningsminister M. R. Hartlings erindringer. (Nyt Nordisk, 1977). 64 s.

Ved udnævnelse til ridder af Dannebrog (og andre grader inden for ordenen) påhviler det den udnævnte at indsende en selvbiografi til Ordenskapitlet. Hidtil har det været vanskeligt at få adgang til disse biografier (ca. 30.000); men efter at professor Tage Kaarsted er blevet ordenshistoriograf, slækkes der nu på betingelserne, og tilmed vil Ordenskapitlet med mellemrum udgive sådanne. Den foreliggende er det første bind i denne »serie«, forfattet af Knud Kristensen – regeringens undervisningsminister – efter hans udnævnelse til kommandør; i øvrigt offentliggøres den også i *Skolehistorisk Årbog* 1977.

Biografien dækker jævnt Hartlings liv til 1949. Den fortæller om hans opvækst i Himmerland, skole- og seminarietid, årene som lærer og skoleinspektør i København samt om hans korte tid som henholdsvis folketingskandidat og minister. Egentlig væsentlige oplysninger fremkommer ikke, heller ikke fra ministertiden; erindringerne har først og fremmest værdi ved det portræt, der tegnes af Hartling selv. Bogen er i den henseende et vidnesbyrd om, at Hartlings væsentligste ministerkvalifikationer – bortset fra at være venstremand – var ro og besindighed. Større politiske evner eller engagement vidner erindringerne ikke om; der er også kun lidt analyserende eller problemdrøftende.

Vagn Dybdahl

Viggo Sjøqvist: *To gange fuldkommen lykkelig.* Constanze Mozarts ægteskaber. Et bidrag til Mozart-forskningen. (Gyldendal, 1975). 160 s.

Den fortræffelige titel til sin bog har Viggo Sjøqvist fået af Constanze Mozart selv – fra et brev fra hendes senere leveår, hvor hun omtaler sine to ægteskaber. Umiddelbart synes afstanden lang fra udenrigspolitikken, der er Sjøqvists speciale, og til musikhistorien. Og alligevel er den ikke så lang endda: I 1797 mødtes i Wien Mozarts enke på syvende år med den danske legationssekretær Georg Nikolaus Nissen. De flyttede sammen, og efter nogle års forløb giftede de sig og levede – som det ser ud til – forholdsvis lykkeligt til deres dages ende. Når det ikke var forbi dermed, så skyldtes det ikke, at de hver for sig eller sammen var noget særligt. De var hæderlige, dygtige og ganske interessante mennesker, og de udfyldte deres plads i tilværelsen, skriver Sjøqvist i sin indledning. Men når deres navne stadig lever, er det, fordi de er uløseligt forbundet med et geni. Og til belysningen af et sådant må alt påkalde sig interesse.

Hertil kommer, at Sjøqvist med sin bog er ude i et bestemt ærinde. Han vil rehabiliterer Constanze Mozart, der nu snart i et par århundreder tillige med sin familie har været udråbt til komponistens »onde ånder«, der endog efter hans død skændede hans minde ved at lade ham begrave i en anonym fællesgrav, der siden er glemt. Rehabiliteringen er overbevisende, baseret, som den er, på omfattende kildestudier, og hvad det sidste angår, så var denne begravelsesform sædvanlig i 1700-tallets Wien. Efter nogle år i Danmark, vendte ægteparret Nissen tilbage til Øst-rig, hvor den nu forhenværende diplomat i 1820'erne skrev en Mozart-biografi, der siden i det store og hele er blevet oversat. Sjøqvist gennemgår detaljeret bogens tilblivelse og skæbne; han erkender og kon-